

Nr 234.

Av herr **Möller m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1926 om arbetstidens begränsning.

I proposition nr 31 föreslås, att lagen om arbetstidens begränsning skall äga fortsatt giltighet i tre år eller till den 31 december 1933.

Såsom skäl för att denna lagstiftning alltjämt skall hava provisorisk karaktär anföres, att Washingtonkonventionen måhända blir underkastad en revision år 1931 eller 1932, och att Sverige därefter skulle ha anledning att noggrant undersöka, huruvida icke den svenska lagen bör anpassas efter en reviderad konvention, tydligen i syfte att sålunda möjliggöra ratifikation av konventionen.

Det är svårt att se vilka omständigheter, som stödjade regeringens förhoppningar på en revision av Washingtonkonventionen. Det av förra engelska regeringen framlagda förslaget om ifrågavarande revision avvisades av den internationella arbetsbyrån. Förslaget stöddes, såvitt känt är, endast av den svenska regeringen, ehuru det uppgivits, att det svenska ombudet därvid förklarat, att de nordiska länderna i allmänhet önskade en revision.

Den engelska regeringen, som yrkade revision, är borta, och den nuvarande engelska regeringen känner sig uppenbarligen icke bunden av sin företrädares revisionskrav. Tvärtom har den nuvarande engelska regeringen upprepade gånger tillkännagivit, att den komme att ratificera konventionen i oförändrat skick. Den dag då detta skett har Washingtonkonventionen erhållit ett nytt synnerligen starkt stöd.

Därest uppgiften att det svenska ombudet i Genève talat på hela Nordens vägnar är riktig, så har det senaste regeringsskiftet i Danmark utan tvivel förändrat Danmarks hållning till revisionsfrågan. Vad den svenska regeringens egen ställning beträffar hade den naturligtvis rätt att intaga en revisionsvänlig ståndpunkt i Genève, men det är ju ingen hemlighet att regeringen är en minoritetsregering.

Den tyska regeringen har utarbetat förslag, som avser en ratifikation av Washingtonkonventionen. Detta förslag ligger för närvarande hos Reichswirtschaftsrat och torde, då det där behandlats, omedelbart komma att föreläggas den tyska riksdagen. Därigenom torde nödiga förutsättningar för en tysk ratifikation av Washingtonkonventionen skapas.

Då England och Tyskland ratificerat, träder den franska ratifikationen av den 2 juni 1927 omedelbart i kraft. Läget i världen kommer sålunda med stor sannolikhet att inom kort tid vad ratifikation av Washingtonkonventionen beträffar varda fullständigt förändrat. En tysk och engelsk ratifikation innebär, då Belgien och Tjeckoslovakien redan förut äro bundna av konventionen, att Washingtonkonventionen godkänts av alla Europas förnämsta industristater — utom Sverige!

Regeringen bygger alltså sina förhoppningar på en revision av Washingtonkonventionen på en synnerligen svag grund. Skulle mot all sannolikhet en sådan revision ändå verkligen komma till stånd, torde de nödvändiga ändringarna av den svenska lagen lika lätt kunna genomföras i en definitiv som i en provisorisk lagstiftning.

För vår del hysa vi den uppfattningen, att den svenska lagen bör göras definitiv och att man nu bör begagna tillfället att så omarbета densamma, att förutsättningarna för en svensk ratifikation av Washingtonkonventionen skapas.

En sådan omarbetning av lagen kräver främst att några verksamheter, som nu falla utanför lagens tillämpningsområde, bliva underkastade lagstiftningen. De mest betydande undantagen av lagens tillämpning äro i vårt land undantagen för småföretagen med högst fyra arbetare, undantagen för statens arbeten samt undantagen för personal vid enskilda järnvägar. Men därtill torde ytterligare de nuvarande undantagen för byggnadsarbeten för jordbruk och dess binäringar liksom undantagen för djurskötsel vid industriella företag utgöra hinder för ratifikation. Likaså torde undantagen för skogsarbete och flottning i dess hittillsvarande avfattning möjligen förhindra en ratifikation. Detsamma gäller undantaget för tillverkning av brännertorv och torvströ. Alla här intagna undantagsbestämmelser, som måste uteslutas ur lagen, återfinnas i § 1. Ett par mindre ändringar i §§ 2 och 4 liksom i § 5 mom. 1 torde vara behöfliga för ratifikation. Slutligen torde mom. 5 § 5, som medger rätt för arbetsrådet att undantaga från lagens tillämpning arbetsplatser, där det stora flertalet arbetare uttalat sig för undantag, böra uteslutas.

Dessa förändringar synas formellt vara ganska betydande men realiter torde de icke spela någon större roll. Sålunda är det ju ett faktum att både vid statens arbeten och vid de enskilda järnvägarna tillämpas en arbetstid, som räknat för månad ger i genomsnitt 8 timmar per dag. Förpliktelserna mot Washingtonkonventionen torde icke utgöra hinder för arbetsrådet att medgiva en fördelning av arbetstiden på samma sätt som nu enligt avtal med arbetarorganisationerna.

Vad småföretagen beträffar beräknades arbetarantalet där år 1925 utgöra 31,000, d. v. s. endast några få procent av den svenska arbetarklassen. För åtskilliga av dessa småföretag torde 8-timmarsdagen faktiskt gälla på grund av avtal, vilket ytterligare förminskar området för det ingrepp, som deras läggande under lagen skulle komma att innebära. Till detta kommer

det ofta framhållna skälet, att det är stötande för rättskänslan att tvenne företag, som kanske ligga vid samma gata, det ena med 4 arbetare, det andra med 5 eller 6 arbetare, icke äro likställda inför lagen.

Tillverkning av brännertorv och torvströ torde böra räknas till industriell verksamhet och falla under lagen. I den mån torvupptagning är att anse såsom binäring till jordbruket faller arbetet utanför lagen enligt § 1 e).

De nu gällande undantagen för byggnadsarbete vid jordbruk eller dess binärningar torde i praktiken sakna större betydelse.

Vad slutligen undantag enligt 5 mom. 5 § angår hade arbetsrådet tilllämpat sin rätt att medge undantag för ett jämförelsevis obetydligt antal arbetare. Under sådana omständigheter finns det ingen rimlig anledning att bibehålla ett dylikt moment, om detta skulle stå i vägen för en ratifikation av Washingtonkonventionen.

Övriga av oss föreslagna ändringar äro huvudsakligen avsedda att skapa större reda vid lagens tillämpning.

Åberopande det anförda tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till

lag om arbetstidens begränsning.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetare användes till arbete för arbetsgivares räkning, så ock å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetare på sådant sätt användes.

Från lagens tillämpning undantages:

- a) arbete, som utföres i arbetarens hem,
- b) arbete, som har till ändamål att bereda sjukvård, fattigvård, uppfostran eller undervisning eller att tillgodose annat därmed jämförligt behov,
- c) skeppstjänst, som omförmäles i lagen om arbetstiden å svenska fartyg, ävensom fiske,
- d) skogsarbete, kolning därunder inbegripen, samt flottning utom vid skiljeställe,
- e) jordbruk, jämte sådana därtill hörande binärningar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, ävensom trädgårdsskötsel och därmed förenad djurskötsel, ändock att arbetet bedrivs utan samband med jordbruk,

- f) arbete, som åligger biträde i handelsbod, rakstuga, frisersalong eller badinrättning,
- g) sådant arbete i hotell-, restaurang- eller kaféerörelse, som är att hänföra till allmänhetens direkta betjänande, samt
- h) arbete, som åligger portvakt och av honom väsentligen förrättas i hans bostad.

2 §.

Såsom arbetare skall vid tillämpningen av denna lag ej räknas medlem av arbetsgivarens familj vid företag, vari endast sysselsättes medlemmar av familjen, samt ej heller

verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning, ritare, bokhållare eller därmed jämställd person, kontorsvaktmästare eller annat underordnat kontorsbiträde.

3 §.

På begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör, bergmästare eller den, vars rätt därav beröres, åligger det arbetsrådet att avgöra, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå denna lag äger tillämpning, eller huruvida viss arbetstagare är att enligt lagen räkna såsom arbetare.

Är mål, som handlägges vid domstol, beroende av fråga, varom i första stycke förmåles, skall domstolen hänskjuta frågan till arbetsrådet, när part sådant äskar eller domstolen finner det nödigt; och må slutligt utslag av domstolen ej meddelas, förrän arbetsrådets beslut kommit domstolen tillhanda.

I annan fråga rörande lagens tillämpning, än som i första stycket avses, har arbetsrådet att på begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör, bergmästare eller den, vars rätt av frågan beröres, avgiva utlåtande.

4 §.

Arbetsgivare må icke använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade, än 8 timmar av dygnet eller 48 timmar i veckan; dock må, därest nyssnämnda begränsning av arbetstiden för vecka icke därigenom överskrides, arbetstiden under något eller några av veckans dygn utsträckas till högst 9 timmar.

Bedrives arbete med regelbunden skiftindelning må, i den mån så erfordras för skiftväxling, annan arbetstid än nyss angivits tillämpas, såvitt därigenom icke uppkommer längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av högst tre veckor, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

5 §.

1 mom. Är för visst arbete arbetstiden i väsentlig mån beroende av årstiden eller väderleken eller är den på grund av annat förhållande av

växlande längd, må arbetsrådet, därest överenskommelse mellan arbetsgivar- och arbetsorganisationerna förefinnes, i den mån så provas påkallat, medgiva, att arbetstiden, med avvikelse från vad i 4 § stadgas, allenast begränsas så, att den i genomsnitt för viss angiven tidrymd kommer att uppgå till högst 48 timmar i veckan.

2 mom. Finnes arbete, som bedrivs med tre skiftelag, på grund av synnerliga skäl böra fortgå jämväl under sön- och helgdagar, må arbetsrådet, i den mån så provas påkallat, medgiva därför erforderligt undantag.

3 mom. För arbete med vakttjänstgöring, som medför synnerligen ringa ansträngning, må arbetsrådet, i den mån så provas påkallat, medgiva undantag från de i 4 § angivna begränsningar.

4 mom. Skulle i annat fall, än som avses i 1, 2, eller 3 mom., undantag från bestämmelse i 4 § provas påkallat till undvikande av allvarligt missförhållande, äger arbetsrådet lämna medgivande därtill.

6 §.

Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i ett företags drift eller ock medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egendom, må arbetare, i den mån så är nödigt med hänsyn till berörda förhållande, användas till arbete utöver tid, som angives i 4 § eller kan hava bestämts med stöd av 5 §. Om sådant arbete samt dess anledning, omfattning och varaktighet åligger det arbetsgivaren att senast inom två dygn från dess början göra anmälan till arbetsrådet.

Arbetet må icke fortsättas utöver sist angivna tid, utan att tillstånd därtill sökts hos nämnda myndighet. Angående sådan ansökan har arbetsrådet att ofördröjligen meddela beslut.

Anmälan eller ansökan, varom här är sagt, må anses gjord, när densamma i betalt brev avlämnats till allmänna posten.

7 §.

1 mom. Till sådana förberedelse- eller avslutningsarbeten, som för driftens ohindrade gång nödvändigtvis måste utföras före eller efter den allmänna arbetstiden, då nödigt antal arbetare, vilka fyllt aderton år, användas under högst sju timmar i veckan utöver den tid, varunder de enligt denna lag eller med stöd av densamma meddelad eftergift eljest få användas till arbete.

2 mom. Finner arbetsgivare i annat fall, än som avses i 6 § med hänsyn till särskilt förhållande påkallat att använda arbetare till arbete utöver tid, som angives i 4 § eller kan hava bestämts med stöd av 5 §, vare därtill berättigad i avseende å arbetare, som fyllt 18 år, för högst 48 timmar under loppet av 4 veckor, dock icke mer än högst 200 timmar under loppet av ett kalenderår.

3 mom. Är ytterligare eftergift av trängande behov påkallat, må sådan, dock för högst 28 timmar under loppet av fyra veckor och högst 150 timmar under loppet av ett kalenderår, meddelas av arbetsrådet. Arbetslönen för ifrågavarande övertidstimmar skall överstiga den ordinarie avlöningen med minst 25 %.

4 mom. På arbetsrådet ankommer att pröva i vad mån den, som fyllt sexton men ej aderton år, må användas till arbete, som avses i denna paragraf.

5 mom. I fråga om arbetares skyldighet att utföra arbete, som avses i denna paragraf, gäller vad därom kan anses vara med arbetsgivaren överenskommet, men åligger det arbetsgivaren tillse att icke arbetaren genom användande till dylikt arbete utsättes för överansträngning eller ohälsa.

8 §.

Utnyttjas rätt till utsträckning av arbetstiden, varom stadgas i 7 § 1 eller 2 mom., på sådant sätt, att arbetstiden oskäligt förlänges, äger arbetsrådet, i den mån så provas nödigt, föreskriva begränsning i avseende å nämnda rättighets tillgodonjutande.

9 §.

Rörande arbetares användande till arbete enligt 6 eller 7 § åligger det arbetsgivaren att senast den första dagen i näst därpå följande vecka eller, därest då icke kan avgöras, huruvida arbetstiden är att hänföra till sådan, som avses i nämnda paragrafer, så snart sådant kan bedömas, göra anteckning i särskild journal, upprättad enligt formulär, som fastställles av arbetsrådet, eller ock på annat av nämnda myndighet godkänt sätt. I fråga om sådan förlängd arbetstid, som avses i 7 § 1 mom., är dock arbetsgivaren icke pliktig göra dylik anteckning, där arbetstiden finnes behörigen upptagen å det i 11 § 2 mom. föreskrivna arbetstids-schema.

Arbetarna äga rätt att hos arbetsgivaren taga del av övertidsjournalen.

Beslut av arbetsrådet enligt 6 eller 7 § skall biläggas journal eller annan handling, däri anteckning enligt första stycket skall göras, och skall journalen eller handlingen jämte bilagda beslut förvaras å arbetsstället under minst tre år, räknat beträffande journalen eller handlingen från den tid, då sista anteckningen gjordes däri, och beträffande beslutet från detsammas datum.

10 §.

1 mom. Arbetsrådet består av minst sju ledamöter, vilka utses av Konungen. Av ledamöterna skola två utses bland personer, föreslagna av sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare, vilkas medlemmar sysselsätta tillhoppa minst 50,000 arbetare, samt två bland personer, föreslagna av

sådana rikssammanslutningar av arbetare, som räkna minst 50,000 medlemmar. För nämnda fyra ledamöter skola i enahanda ordning utses minst dubbelt så många suppleanter. Förslag, som ovan sägs, skall, för att vinna avseende, upptaga minst dubbelt så många personer som de, vilka skola med ledning av förslaget förordnas till ledamöter eller suppleanter. Har förslag icke avgivits, varde förordnande ändock av Konungen meddelat.

Övriga ledamöter skola utses bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetarintressen, och förordnar Konungen en av dessa ledamöter till rådets ordförande och chef samt en till ställföreträdare för denne. Minst en av de utan förslag utsedda ledamöterna skall vara lagkunnig man, vilken fullgjort vad författningarna föreskriva om dem, som må nyttjas uti domarämbeten.

2 mom. Ledamot eller suppleant, som i 1 mom. avses, skall vara svensk medborgare och hava uppnått tjugufem års ålder. Ej må befattningen innehavas av den,

som står under förmynderskap,

som är i konkurstillstånd eller vars egendom, utan att vara avträdd till konkurs, förvaltas för borgenärs räkning,

som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller som är under framtiden ställd för brott, vilket kan medföra sådan påföljd, eller

som blivit dömd ovärdig att föra andras talan inför rätta.

3 mom. Mot ledamot av arbetsrådet gälla samma jäv, som i rättegångsbalken stadgas i fråga om domare.

4 mom. Har ledamot eller suppleant, som representerar arbetsgivare eller arbetare, åtagit sig uppdraget, äge han ej att varda därifrån entledigad, med mindre särskilda omständigheter därtill föranleda. Avsägelse av uppdraget prövas av Konungen.

Avgår ledamot eller suppleant, förordnar Konungen för återstående delen av den tid, för vilken den avgångne varit förordnad, annan ledamot eller suppleant.

5 mom. Skulle ledamot, som representerar arbetsgivare eller arbetare, vid sammanträde utebliva eller finnas vara av jäv hindrad att tjänstgöra, och kan ej suppleant tillkallas, äger arbetsrådet utse lämplig person att vid det tillfället träda i den uteblivne eller jävige ledamotens ställe.

6 mom. Ärenden, som behandlas av arbetsrådet, må avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där de äro om beslutet ense. Ej må flera än sju ledamöter deltaga i behandlingen av ärende inför arbetsrådet.

Vid besluts fattande skola lika antal representanter för arbetsgivare och arbetare samt minst en lagfaren ledamot bland dem, som utsetts utan förslag, närvara.

7 mom. Vid handläggning av annat på arbetsrådet ankommande ärende rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare än sådant, som avses i 5 § 5 mom. eller 10 § 2 mom., bör rådet i regel ej blott bereda vederbörande arbetsgivare och arbetare tillfälle att yttra sig utan även på lämpligt sätt söka samråd med representanter för arbetsgivare och arbetare inom verksamhetsområdet i fråga. Beslut, som avses i 7 § 4 mom., skall, såvitt möjligt, fattas efter samråd med socialstyrelsen.

Till utredning av ärende må arbetsrådet låta vid allmän underrätt höra vittnen och sakkunniga. Finner arbetsrådet sådan åtgärd nödig, äger rådet därom göra framställning hos den underrätt, inom vars område den, som skall höras, har sitt hemvist eller någon tid uppehåller sig, och varde denne genom rättens eller domarens försorg till rätten kallad. Rätten äger tillägga vittne och sakkunnig ersättning med vad som provas skäligt. Sedan förhöret hållits, skall rätten tillställa arbetsrådet protokoll däröver.

Kostnaderna för förhör, som ovan sägs, bestridas av allmänna medel. Arbetsrådets beslut och utlåtande meddelas avgiftsfritt.

8. mom. Beslut, som enligt 6 eller 7 § ankommer på arbetsrådet, må i brådskande fall meddelas av dess ordförande eller vid förfall för ordföranden av hans ställföreträdare eller, om jämväl denne är hindrad, av den återstående utan förslag utsedde ledamoten eller, där de utan förslag utsedda ledamöternas antal överstiger tre, den bland dem, som rådet därtill förordnat. Har beslut i sådan ordning meddelats, tage arbetsrådet vid sitt första därefter följande sammanträde under omprövning, huruvida beslutet skall äga bestånd.

9 mom. Arbetsrådet äger att, när skäl därtill föreligga, i avbidan på närmare utredning meddela beslut, som gäller endast tills vidare.

10 mom. Över arbetsrådets beslut må klagan ej föras.

11 mom. Närmare föreskrifter angående avgivande av förslag, som i 1 mom. sägs, och om arbetsrådets verksamhet må meddelas av Konungen.

11 §.

1 mom. Beträffande annat arbete i hotell-, restaurang- eller kaféörelse än sådant, varom i 1 § k) är sagt, må Konungen, där tillämpningen av 4 § provas medföra synnerliga svårigheter, på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande, föreskriva annan begränsning av tiden för arbetares användande.

2 mom. Äro sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare och arbetare, som kunna anses företräda flertalet arbetsgivare och arbetare inom visst verksamhetsområde, ense om viss eftergift i något avseende, varom stadgas i 5 § eller 7 § 3 mom., må Konungen, på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande, förordna, att eftergiften må inom verksamhetsområdet i fråga allmänt tillgodonjutas.

3 mom. Skulle tillämpningen av denna lag medföra sådana svårigheter för visst arbete eller företag, att dess fortsatta bedrivande därigenom äventyras, må Konungen, på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande, medgiva av förhållandena påkallat undantag från lagens tillämpning.

12 §.

1 mom. Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionens befattningshavare; och skall därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

2 mom. Å arbetsställe, där sådant arbete, som avses i 15 § lagen om arbetarskydd, bedrivs på stadigvarande sätt, skola å lämplig plats finnas anslagna ej mindre denna lag än även arbetstidsschema, angivande när arbetet börjar och slutar eller, där arbetet bedrivs med skiftindelning, när arbetet börjar och slutar för varje skiftlag, ävensom såvitt möjligt början och slut för varje rast, varigenom arbetet avbrytes.

13 §.

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, straffes med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Är arbetaren under aderton år och har användandet skett med faders eller målsmans vetskap och vilja, vare fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf förmåles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

14 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 §, eller att iakttaga vad enligt 8 § eller 11 § 2 mom. åligger honom, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Har arbetsgivare mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift i anteckning, som avses i 8 §, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

15 §.

Förseelse mot denna lag åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

16 §.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av kommun, skall vad i denna lag är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

17 §.

Där i lag eller författning ytterligare begränsning stadgats beträffande användande av minderårig eller kvinna till arbete, skall sådan begränsning lända till efterrättelse.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1931: beträffande sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning den 4 juni 1926 icke ägt tillämpning, må dock arbetsrådet, där så finnes påkallat med hänsyn till särskilt förhållande medgiva erforderligt anstånd med förstnämnda lags tillämpning intill den 1 januari 1932.

2. Vederbörande myndighet äger att jämväl innan denna lag trätt i kraft vidtaga åtgärd, som avses i 5 §, 7 § eller 11 § eller i nästföregående bestämmelse rörande anstånd med lagens tillämpning.

3. Eftergift, som med stöd av lag om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, den 22 juni 1921, den 22 juni 1923 eller den 4 juni 1926 beviljats utan begränsning till viss tid, skall, i den mån vederbörande myndighet ej annorlunda bestämmer, fortfarande tills vidare äga giltighet.

Stockholm den 17 februari 1930.

Gustav Möller.

Olof Olsson.

Rickard Sandler.

A. J. Bärq.

Edv. Björnsson.